

Paşa, ardından Zal Mahmud Paşa, Gevherhan Sultan Piyâle Paşa ve 968'de (1560) Konya'da doğan Fatma Sultan III. Murad döneminde Kanijeli Siyavuş Paşa ile evlendirilmiştir. Adı bilinen tek hanımı Nurbânû Sultan'dır.

Dönemin kaynaklarında zevk ve eğlenceye düşkün, içki meclislerine müdâvim, çevresinde âlim ve şairlerin bulunmasından hoşlanan, bunun yanı sıra müzisyen, güreşçi, cambaz gibi gösteri erbabını yanından eksik etmeyen, cömert, kimsenin kalbini kırmak istemeyen âlicenap bir hükümdar olarak tanıtılır. Bununla beraber halk içinde fazla görünmediği, babasının sık sık cuma selâmlığına gitmesine ve bu vesileyle halk içine çıkmasına karşılık onun bunu ihmal ettiği ve sarayda vakit geçirdiği belirtilir. 1573'te Fransız elçilik heyetinden Fresne-Canaye üç ayda iki defa cuma için saraydan çıktığına şahit olduğunu ifade eder (*Voyage du Levant*, s. 120-121). Onun cuma selâmlığı münasebetiyle halk içine çıkmaması, ayrıca ordunun başında sefere gitmemesi padişahlık anlayışında keskin bir farklılaşmayı başlatmıştır. Tıpkı dedesi Yavuz Sultan Selim gibi Edirne'yi çok sevdiği ve fırsat buldukça buraya gittiği bilinmektedir. Bu durum, muhtemelen şehzadelik döneminde burada muhafız olarak bulunmasından kaynaklanmaktadır.

S. Gerlach, Selim'in zehirlenmeyi önleyen porselen tabaklarda yemek yediğini, yalnız başına sarayda yemekten hoşlanmadığını, genellikle yanındaki dilsiz hizmetkârlarla birlikte bahçede oturduğunu belirtir. Benzer bir gözlemi Fresne-Canaye da yapar; kayıkla Sarayburnu önünden geçerken padişahı bahçede oturur ve etrafındaki cambaz, dilsiz ve cücelerle eğlenirken gördüğünü yazar. Ona göre II. Selim'in yanakları içki yüzünden şişmiş haldedir. Kısaya yakın orta boylu, seyrek sakallı ve uzun sarı bıyıklıdır. Âli Mustafa Efendi ise onu orta boylu, kumrala mâil sarışın, mavi-elâ gözlü, kumral sakallı, heybetli duruşuyla dikkat çektiğini, konuşmasının peltek olduğunu belirtir. Bu tarifler, Selim'in daha çok anne tarafına benzediği yolundaki yabancı kaynakların verdiği bilgileri doğrular. Ataları gibi ava düşkün olup en zorlu yayları bile çektiği, ok atmada mahir olduğu kaydedilir. Başlangıçta idarî işleri etrafındaki yakın adamlarının tesiriyle kendi eline almak istemişse de daha saltanatının ilk günlerindeki yeniçeri isyanı onun bu niyetini engellemiş ve bütün işleri Sokullu Mehmed Paşa'ya teslim etmiştir. Sokullu da kendi iktidarını perçin-

lemek için onun etrafındaki yakın adamlarını türlü bahanelerle uzaklaştırmayı başarmıştır. Fakat II. Selim aklına takılan işleri sıkı sıkıya takip etmekten ve bunlar için müdahalede bulunmaktan geri durmamıştır. Âli Mustafa Efendi *Mihr ü Mâh* adlı manzumesini Kütahya'da iken ona sunmuş, ayrıca Celâl Bey ve Durak Çelebi'nin yanı sıra Kara Fazlı, münşi Bâli Çelebi, Konevî Meşâmî, Ulvî, Hâtemî, Kâsımî, Fırâkî, Makâlî, Merdümî, Nigârî gibi şair ve âlimlerle sancak beylerinden Gülâbî Çelebi, hâ-nende Mîrek Çelebi, Adanalı Tanbûrî Şeyhzâde Mustafa, Şeyhzâde Mehmed Çelebi, Memi ve Kasapzâde Na'î gibi müzikî ustalarına şehzadelik yıllarından beri itibar etmiş, özellikle Şeyhülislâm Ebüssüüd Efendi'ye büyük hürmet göstermiştir. İyi bir şair olup "Selimî" ve "Tâlibî" mahlasıyla şiirler kaleme almıştır. Divanı olmamakla birlikte şiirleri divan edebiyatının güzel örnekleri arasında zikredilir. Kız kardeşi Mihrimah Sultan, zevcelerinden Nurbânû Sultan ve musâhibi, aynı zamanda dadısı şair Hubbî (Ayşe) Hatun'un tesirinde kaldığı da ifade edilmiştir. Yabancı gözlemcilere göre (1573) Selim, hocası Akşemseddinzâde Şemseddin Çelebi'nin hanımı olan bu yaşlı kadınla satranç oynayarak ve anlattığı fıkraları dinleyerek vakit geçirmektedir (Peirce, s. 176; krş. Âlî, II, 165).

II. Selim birçok hayratı ile tanınır. Özellikle Edirne'deki Mimar Sinan eseri Selimiye Camii bunun en güzel örneğidir. Konya'da inşasına valiliği zamanında başlanıp hükümdarlığı döneminde tamamlanan külliye de Osmanlı mimarisinin güzel bir örneğidir (bk. SULTAN SELİM CAMİİ VE KÜLLİYESİ). Mekke'de Mescid-i Harâm etrafındaki ahşap malzemeden yapılmış eski çatıları yıktırıp yerine kubbeli revakları yaptırmış, daha önce başlanmış olan Aynizübeyde su yolu onun saltanatı zamanında bitirilmiş, günümüze ulaşan bu su kemeri Mihrimah Sultan tarafından 500.000 altın sarfedilerek tamamlanmıştır. Lokmân ise II. Selim'in bu su yollarının ikmal için Mısır hazinesinden 300.000 altın tahsis ettirdiğini belirtir. Ayasofya'nın etrafını tamamen temizletmiş, buradaki evleri yıktırıp, payandalarla Ayasofya Camii'ni kuvvetlendirmiştir. Bu tamaratı Mimar Sinan'a yaptırmıştır. Ayrıca buraya iki minare ve iki medrese ekletmiştir. Babasının zamanında yapımına başlanan Büyükçekmece Köprüsü'nü tamamlamış, Navarin Limanı ağzında bir kale inşa ettirmiştir. Bunun dışında yeni fethedilen Lefkoşe'de Saint Sophia Katedrali'ni kendi adına camiye çevirtmiş ve burada Aziz Efendi Tekkesi'ni

yaptırmıştır. Yine Payas'ta cami, han ve hamamlar inşa ettirmiş, böylece buranın kasaba haline gelişini sağlamış, benzeri şekilde Sultâniye (günümüzde Konya'ya bağlı Karapınar) kasabasını da kurdurmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, KK, nr. 212, s. 78; nr. 224, s. 169; nr. 1766, s. 6-7; BA, MD, nr. IV, s. 44/465, 159/1623; Celâlîzâde, *Tabakâtü'l-memâlik*, vr. 117*, 194*, 386*, 432*, 436*; H. Dernschwam, *İstanbul ve Anadolu'ya Seyahat Günlüğü* (trc. Yaşar Önen), Ankara 1987, s. 332; Feridun Bey, *Nüzhâtü'l-esrâr*, TSMK, Hazine, nr. 1339, vr. 70^b-71^b, 107^a-109^b; Vüsûfî, *Selîmnâme* (nşr. Necdet Öztürk, TDA, sy. 50 [1987] içinde), s. 16-108; Cenâbî Mustafa Efendi, *Târih*, Nuruosmaniye Ktp., nr. 3097, vr. 97^a-100^a; O. G. de Busbecg, *Türk Mektupları* (trc. H. Cahit Yalçın), İstanbul 1939, s. 103-105, 182-194, 215, 230, 277; S. Gerlach, *Türkiye Günlüğü 1573-1576* (ed. Kemal Beydilli, trc. T. Noyan), İstanbul 2007, I, 159, 160, 169, 249, 402, 427, 437; II, 620, 682, 705-706; *Gelibolu-lu Mustafa Âli ve Kühnü'l-Ahbâr'ında II. Selim, III. Murad ve III. Mehmed Devirleri* (haz. Faris Çerçi), Kayseri 2000, II, 1-91, 165; Selânikî, *Târih* (İpsirli), I, 40-99; Lokmân b. Hüseyin, *Zübdetü'l-tevârîh*, TIEM Ktp., nr. 1973, vr. 78^a-88^b; a.m.f., *Selîm Hânâme*, TSMK, III, Ahmed, nr. 3595; *Mehmed b. Mehmed er-Rûmî (Edirneli)'nin Nuhbetü'l-tevârîh ve'l-ahbâr'ı ve Târih-i Âli-Osmân'ı* (haz. Abdurrahman Sağır, doktora tezi, 2000), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 272-362; Peçuylu İbrâhim, *Târih*, I, 384-409, 438-504; C. Garzoni, "Relazione dell' Impero ottomano del senatore Costantino Garzoni" (E. Alberî, *Relazioni degli ambasciatori Veneti al Senato*, seri III^a, cilt I içinde) Firenze 1840, s. 369-436; Hammer (Atâ Bey), VI, 180-288; Philippe du Fresne-Canaye, *Voyage du Levant* (nşr. H. Hauser), Paris 1897, s. 64-72, 120-121, 237-240; Şerafettin Turan, *Kanunî'nin Oğlu Şehzâde Bayezid Vak'ası*, Ankara 1961, tür.yer.; a.m.f., "Selim II", *İA*, X, 434-441; Feridun M. Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazası*, Ankara 1989, s. 33-34; L. P. Peirce, *Harem-i Hümayun: Osmanlı İmparatorluğunda Hükümlerlik ve Kadınlar* (trc. Ayşe Berktaş), İstanbul 1996, s. 122-123, 176, 254-255; Zeynep Tarım Ertuğ, *XVI. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Cülûs ve Cenaze Törenleri*, Ankara 1999, s. 56-70; N. Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi* (trc. Nilüfer Epçeli), İstanbul 2005, III, 145-150; Zeki Arkan, "Manisa'nın I Numaralı Şer'iyye Sicilinde Osmanlı Tarihi", *Osm.Ar.*, sy. 10 (1990), s. 123-130; Christine Woodhead, "Selim II", *EJ²* (İng.), IX, 131-132.

FERİDUN EMECEN

SELİM II TÜRBESİ

İstanbul Ayasofya Camii
haziresinde türbe.

Peçuylu İbrâhim Efendi'nin verdiği bilgiye göre inşasına 981 (1573-74) yılında Sultan II. Selim'in emriyle Ayasofya Camii'ne ilâveler yapılırken başlanmıştır. Türbe tamamlanmadan vefat eden padişah önce

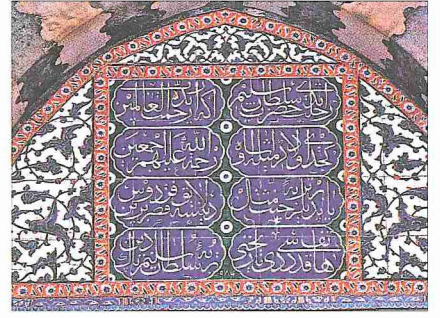
aynı alanda kurulan otağ içine gömülmüş, yapı 984'te (1576-77) bitirildiğinde buraya nakledilmiştir. Türbenin Osmanlı dönemindeki onarımları hakkında fazla bilgi yoktur. Fossati'nin Ayasofya'yı tamir ederken burada da bazı çalışmalar yaptığı düşünülmektedir. Önce 1950'lerde, daha sonra 1982-1987 arasında ve kısmen 1996 yılında onarım görmüş olan yapı 2006'da restorasyona alınmıştır.

Mimar Sinan'ın inşa ettiği yapı dışta köşeleri genişçe pahlı kare bir plana sahiptir ve içte sekizgen bir galeriden meydana gelmektedir. Çift kubbe ile örtülü olan yapıda dış kubbe yüksek kasnaklı olup duvarlara oturmakta, iç kubbe sütunlar üzerindeki sivri kemerlerle taşınmaktadır. Dıştan etrafı silmelerle çevrelenmiş mermer kaplı yapının cephelerindeki, sırtı yaprak motifleriyle bezenmiş kaval silme iki katlı bir görünüm oluşturmakta ve üstte profilli bir kornişle sonlanmaktadır. Giriş cephesinde altlı üstlü ikişer, diğer cephelerde dörder pencere açılmıştır. Dikdörtgen söveli olan alt sıra pencereleri iki renkli taşla örülmüş sivri hafifletme kemerine sahiptir. Bu kemerlerin köşe dolgularına birer rozet işlenmiştir. Silmelerle dikdörtgen çerçeveler içine alınan üst sıra pencereleri sivri kemerlidir. İki renkli taşla örülmüş olan bu kemerlerin köşe dolgularında da birer rozet vardır. Türbenin kasnağına açılan sivri kemerli pencerelerin köşe dolgularına birer damla taşı yerleştiril-

miştir. Ayrıca iki kubbe arasına ışık sağlamak için çeyrek kubbelerle (eksedra) kubbede yuvarlak kemerli pencereler açılmıştır. Yapının köşelerinde altta ve üstte kum saati başlıklı burmalı sütunçeler kullanılmış ve üstte birer rozet işlenmiştir.

Türbenin doğu cephesindeki oldukça yüksek ve cepheden taşkın sivri kemerli kapı profilli bir korniş yardımıyla yapının kasnağı ile bütünleşmektedir. Giriş önünde üç gözlü bir revak, ortada mukarnaslı bingilere oturan sekiz dilimli bir kubbe ve yanlarda aynalı tonozla örtülü geniş bir saçak vardır. Bu üst örtü önde bağımsız, arkada duvara gömülü dörder sütun tarafından taşınmaktadır. Önde bulunan ve birbirlerine iki renkli taşla örülmüş sivri kemerlerle bağlanan sütunlardan ortadakiler mukarnaslı başlıklı breş, yanlardakiler ise baklava başlıklı olup mermerdir. Orta kemer diğerlerinden daha geniş ve yüksek tutularak giriş aksını belirlemiştir. Üç basamakla çıkılan, iki yanında sekilerin bulunduğu revakın etrafı geometrik kompozisyonlu korkulukla çevrilidir. Türbenin iki renkli taşla örülmüş basık kemerli girişi breş sütunçeler tarafından taşınan sivri kemerli bir niş içine alınmıştır. Yapının girişi üzerindeki kitâbesi de XVI. yüzyıl sıraları çinilerindedir. Girişin iki yanındaki çini panolar, köşe dolgularında kırmızı zemin üzerine beyaz Çin bulutları ile bezeli bir niş ve ortada bir madalyon içinde bulunan bahar dallarından oluşmaktadır. Panoların üzerindeki sivri kemerli çini alınlıklar on kollu yıldızdan gelişen geometrik kompozisyona sahiptir. Bu panolardan soldaki, Dorigny adlı bir Fransız tarafından ek-siklerinin tamamlanması bahanesiyle sökülerek taklidiyle değiştirilmiş ve aslı Louvre Müzesi'ne götürülmüştür.

Yapının içindeki sekizgeni oluşturan mukarnaslı başlıklara sahip sütunlar birbirine sivri kemerlerle, bunların duvarlarla olan bağlantısı ise yuvarlak kemerlerle sağlanmış, üzeri dört yönde düz tavanla kapatılmıştır. Köşelerde mukarnaslı bingiler üzerine oturan ve ikinci bir kemerle duvarlara dayandırılmış olan çeyrek kubbeler kullanılmıştır. Giriş dışında diğer duvarlarda dikdörtgen söveli alt sıra pencerelerinin arasına ikişer dolap yerleştirilmiştir. Güney duvarında mukarnaslı sade bir mihrap nişi vardır. Üzerinde iki sıra konsola dayanan bir mahfilin yer aldığı girişin iki yanındaki kapılardan biri mahfile ve iki kubbe arasındaki boşluğa çıkışı sağlamakta, diğeri ise ufak bir hücreye açılmaktadır.

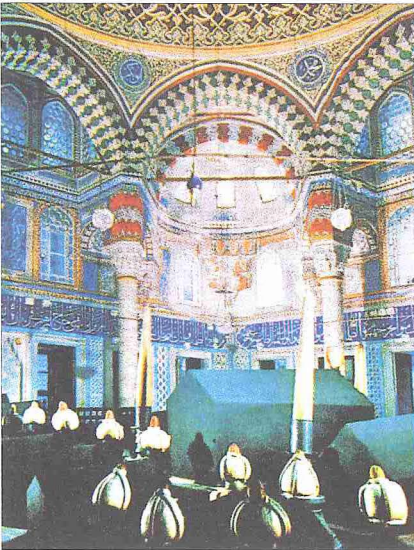
II. Selim Türbesi'nin çinili inşa kitâbesi

Kalem işi ve ahşap süslemelerin kullanıldığı yapıda duvarlar ikinci sıra pencerelere kadar çini kaplanmış. Beyaz zemin üzerine kırmızı, lâcivert, mavi, firûze, yeşil ve siyah renkli sıralı tekniğindeki çinilerde hatâyî, yaprak ve çiçek motiflerinin yanı sıra vazodan çıkan çiçeklerden oluşan düzenlemeler ve süpürgelikte mermer taklidi bezemeler vardır. Üzerine kalem işi bezemelerin yerleştirildiği lâcivert zemin beyaz sülüs hatla yazılmış çini bir kuşak yapıyı dolanmaktadır. Pencere aralarıyla kemerler mermer taklidi bezemelerle, çeyrek kubbeler madalyon ve düz tavanlar ise şemselerle süslenmiştir. Göbekte dairevi bir madalyon içinde Ra'd süresinin 16. âyetinin dörtlü düzende yazılı olduğu kubbe kırmızı zemin üzerinde rûmî ve palmetlerle tezyin edilmiştir. Pandantiflerde ise Allah, Muhammed, dört halife, Hasan ve Hüseyin isimlerinin yazılı olduğu, etrafı rûmî motifleriyle doldurulmuş çini madalyonlar vardır. Sedef kakma ve künde-kâri kapı geometrik geçmelerden oluşan bir kompozisyona sahiptir. Türbede II. Selim'den başka hasekisi Nurbânû Sultan, kızları Gevherhan, İsmihan, Fatma sultanlar, şehzadeleri Süleyman, Osman, Cihangir, Mustafa ve Abdullah ile III. Murad'ın oğulları ve kızları medfundur.

BİBLİYOGRAFYA :

Peçuylu İbrâhim, *Peçevi Tarihi* (haz. Bekir Sıtkı Baykal), Ankara 1981, I, 354; Hüseyin Ayvansarayî, *Hadikatü'l-cevâmî': İstanbul Câmileri ve Diğer Dini-Sivil Mi'mârî Yapılar* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), İstanbul 2001, s. 45; Gönül Öney, *Türk Çini Sanatı*, İstanbul 1976, s. 101-102; Oktay Aslanapa, *Mimar Sinan'ın Hayatı ve Eserleri*, Ankara 1988, s. 47, 179; Aptullah Kuran, "Mimar Sinan'ın Türbeleri", *Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri* (nşr. Sadı Bayram), İstanbul 1988, I, 232; Şerare Yetkin, "Mimar Sinan'ın Eserlerinde Çini Süsleme Düzeni", a.e., I, 488; Hüsrev Tayla, "Mimar Sinan'ın Türbeleri",

II. Selim Türbesi'nin içinden bir görünüşü

Mimar Sinan Dönemi Türk Mimarlığı ve Sanatı (haz. Zeki Sönmez), İstanbul 1988, s. 301; Tahsin Ömer Tahaoglu, *İstanbul'da Osmanlı Türbelerinin Tipolojisi* (doktora tezi, 1988), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 144-152; Gülsün Tanyeli, "Kanuni ve II. Selim Türbeleri Teknik Çözümleme", *Taç Vakfı Yıllığı*, I, İstanbul 1991, s. 97-113; Uğur Tanyeli, "Kanuni ve II. Selim Türbeleri Üzerine Bir Değerlendirme", *a.e.*, I (1991), s. 83-96; a.m.f., "Selim II Türbesi", *DBİst.A*, VI, 504-505; Hakkı Önkal, *Osmanlı Hanedan Türbeleri*, Ankara 1992, s. 164-170; İsmail Orman, *İstanbul'daki XVI. Yüzyıl Türbelerinin Çini Süsleme Programları* (yüksek lisans tezi, 1999), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 211-241; Ahmed Akgündüz v.dğr., *Üç Devirde Bir Mabet: Ayasofya*, İstanbul 2005, s. 361-368; Azade Akar, "Ayasofya'da Bulunan Türk Eserleri ve Süslemelerine Dair Bir Araştırma", *VD*, sy. 9 (1971), s. 288; Emin Oktay - İbrahim Artuk, "Ayasofyadaki II. Selim'in Türbesi ve İçindekiler", *Ayasofya Müzesi Yıllığı*, sy. 6, İstanbul 1965, s. 47-59.

ZEYNEP HATİCE KURTİL

SELİM III

(سليم)

(ö. 1223/1808)

Osmanlı padişahı
(1789-1807).

27 Cemâziyelevvel 1175'te (24 Aralık 1761) doğdu (Vâsıf, I, 206-207). Babası III. Mustafa, annesi Mihrişah Sultan'dır. Aslen Gürcü (Hammer, IV, 528) veya Çerkez olduğu belirtilen annesinin Şeyhülislâm Velîyyüddin Efendi tarafından babasına hediye edildiği söylenmektedir (Zinkeisen, VII, 323). III. Ahmed'den (1730) sonra tahta geçen I. Mahmud ve III. Osman'ın çocukları olmamış, aradan geçen kırk yıl zarfında hânedanda erkek şehzade doğmamış olduğundan Selim'in dünyaya gelişi bir hafta süren şenliklerle kutlanmıştır. Eğitimine beş yaşını doldurduğunda törenle başlandı (20 Cemâziyelevvel 1180 / 24 Ekim 1766) ve özellikle babası zamanında itinalı bir tahsil gördü. Anne baba sevgisiyle büyüdü. Küçük yaşta devlet teşrifatındaki yerini aldı, resmî işlerde ve merasimlerde bulunmaya başladı. Babasının Tophane ve Tersane'ye yaptığı denetim gezilerine henüz çocuk yaşlarındayken katıldı. Dedesi III. Ahmed'in elçi kabullerinde yanına çocuklarını da alması örneğini takip eden III. Mustafa, bu gibi törenlerde Selim'i de yanına alarak elçilerle tanışmasını ve devlet muamelesini öğrenmesini sağladı; bilinçli şekilde oğlunu devlet işlerine alıştırdı. Selim'in ıslahatçı zihniyetini bir baba mirası olarak (Karal, *Selim III'ün Hatt-ı Hümayunları [Nizam-ı Cedid]*, s. 12) küçük yaşlarda edindiği doğrudur ve bunun âdeta kade-

rini belirleyecek şekilde bilinç altına yerleştiğini söylemek yanlış olmaz. Bununla beraber maddî ve mânevî alanlarda köklü bir değişiklik geçirmekte olan Avrupa'daki gelişmelerin dönemin genel havasında yattığı etkilerden de uzak kalmamıştır.

Babasının ölümü üzerine (8 Zilkade 1187 / 21 Ocak 1774) tahta amcası I. Abdülhamid çıktı (Vâsıf, II, 278). I. Abdülhamid on üç yaşındaki yeğenine iyi davrandı. Ekberiyet usulü sebebiyle yeğenlerin amcaların eline kalması amcaların da yeğenlerine iyi davranması sonucunu vermiş, Selim de padişah olduğunda amcazadeleri olan Mustafa ve Mahmud'a iyilikle muamele etmiştir. Bunda kendisinin evlâdı olmaması kadar hânedan arasındaki erkek evlât azlığı'nın da etken olduğunu söylemek mümkündür. Ancak halefi olacak olan Mustafa'nın hem kendisini hem de yegâne erkek kardeşi olan Mahmud'u öldürmeye teşebbüs etmesi, hatta Mahmud'un hânedanın tek erkek üyesi kalmak için Mustafa'yı öldürmek zorunda kalması olağan üstü durumlarda bunun pek etkili olmadığını gösterir.

Râgıb Paşa'dan sonra işe yarar bir devlet adamı bulamadığına dair babasının sızlanması, zamanın kötüye gidişi ve düzeltme imkânının pek bulunmadığına dair serzenişleri Selim devrinin de değerlendirilmesinin önemli verileri arasındadır. Babası zamanında başlayan Rus savaşı (1768) amcasının tahta çıkmasından kısa bir zaman sonra yenilgiyle sonuçlandı. Yapılan Küçük Kaynarca Antlaşması'nda (1774) bağımsız hale getirilen Kırım nihayet Rusya tarafından ilhak edilip bu durum bir senedle onaylandığında (8 Ocak 1783) bu belgede tahtın vârisi sıfatıyla Şehzade Selim'in de imzasının bulunmasının talep edildiğine dair söylentiler (Câbî Ömer Efendi, I, 7), saltanat vârisi kavramının henüz kurumlaşmadığı bir dönemde genç şehzadenin halk arasındaki konumuna işaret etmekteydi. Küçük Kaynarca Antlaşması'nın uygulanmasından doğan sıkıntılar ve Rus tehdidinde boyun eğilmesi, müslüman ahalisiyle bütün Kırım'ın terki kamuoyunda amcası aleyhinde bir havanın oluşmasına yol açtığında kendisinin tahta geçirilmesiyle ilgili bir eylemin hazırlığı rivayetleri ihtimalden öte ciddiyeti olan bir söylem haline geldi. Kendisinin taraftarı olduğu belirtilen Sadrazam Halil Hamid Paşa ve yakın adamlarından Vezir Râif İsmâil Paşa'nın bundan ötürü azli ve idamı (1785) böyle bir girişimin mevcudiyetine geçerlilik verdi. Bu idamlarda özellikle Tersane Emni Selim Ağa ve oğlu Ahmed Nazif Efen-

di'nin rolünü unutmayan Selim tahta çıktığında ilk idam hükmünü, daha sonraki yıllarda uygulamamasının kendisi için hayatî bir önem arzedeceği siyaseten katlin nâdir örneklerinden biri olarak bunlar için verdi. Tahta çıkarılmasıyla ilgili harekete geçilemeden önlene girişimin sonucunda gözetiminin sıkılaştırıldığı ve hayatının biraz zora sokulduğu anlaşılmaktadır. Nitekim on beş yılını geçirdiği Şimşirlik Dairesi'nin penceresinden çocukluğundan beri dostluğu devam eden birkaç yaş büyük akranı Çuhadar Hüseyin ile sohbet ederken Selim Ağa'nın bunu göreyerek inhar etmesi ve tek eğlencesinin bu pencere olduğunu söylemesine rağmen burasının kapatılması (Cevdet, IV, 270-271) bu dönemin pek de rahat geçmediğine işaret etmektedir. Tahta çıktığında başçuhadar ve daha sonra (1792) kaptan-ı deryâ yapacağı, icraatının en önemli destekçisi olan ve aynı sütanneden emmiş olduğu söylenen Küçük Hüseyin Paşa ile kadim dostluğu bu dönemlere dayanır. Bu sıralarda kendisinin zehirlenerek ortadan kaldırılmak istendiği, bununla görevlendirilen câriyenin şehzadeye gözül meyliyle kıyamadığı gibi söylentiler (Câbî Ömer Efendi, I, 9) isminin halk arasında masalımsı hikâyelerle sevgi bulduğunun işaretidir. Bu sıkıntılı dönemde "İlhâmi" mahlasını kullanarak düşmanla savaşma azmini dile getiren şiirler yazmış, kötü gidişin tahta çıkmasıyla so-

Sultan III. Selim (İnan ve Suna Kırak Koleksiyonu, *Album*, lv. 28)

